

Forsvarets seniorforbund

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 18. november 2024

Krav til statsbudsjettet for 2026 – Forsvarets seniorforbund

1. Generelt

Forsvarets seniorforbund (FSF) arbeider for at alderspensjonistene skal være omfattet av forutsigbare pensjonsordninger som sikrer pensjonistenes økonomiske og sosiale kår. FSF vil presisere at de fremsendte kravene ikke er spesielt innrettet mot noen bestemt yrkes-/pensjonistgruppe og må derfor betraktes som universelle krav for gruppen eldre/alderspensjonister.

FSF har som mål å bevare verdien i våre pensjoner, at helse- og omsorgstilbudet for eldregenerasjonen gir verdighet livet ut, og at de kulturelle, sosiale og velferdsmessige aktivitetene i den enkelte kommune engasjerer og bidrar til at vi alle har en meningsfylt livsfase. FSF har i sine krav til statsbudsjettet for 2026 rettet sitt fokus mot økonomi, helse og omsorg, arbeidslinjen/diskriminering, demokratisk underskudd og digitalt utenforskap.

2. Økonomi

Mange kommuner har i flere år vært gjennom en effektivisering. Nå er det snart ikke mer å hente. Kommunene er i en alvorlig krise, hvor nesten halvparten av kommunene i fjor gikk med underskudd. Overføringene kommunene får fra staten er ikke nok for å kunne oppfylle alle krav og forventninger som staten stiller. Faktaene er kjente. Det blir flere eldre, og færre unge. Andelen innbyggere i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidslivet, øker. Det forventes også at kommunene fortsatt skal motta flere flyktninger. Rente- og levekostnadsøkningene treffer hardt, både for den enkelte innbygger og kommuner med høy gjeld. Realitetene er at kommunene må kutte drastisk, omorganisere og sentralisere. Dette vil med stor sannsynlighet treffe oss pensjonister med tanke på økonomi og helse- og omsorgstjenestene i den enkelte kommune.

Pensjonistenes økonomiske situasjon påvirkes av de gjeldende pensjonsordningene og andre økonomiske forhold som fastsettes i de årlige statsbudsjettene. Nåværende pensjonsordning ble utformet da man år etter år hadde en god årlig vekst i kjøpekraften og dette så ut til å bli en varig trend. De reguleringsmessige forholdene som levealdersjustering og avkortning av pensjonenes lønnsvekst sammenlignet med de yrkesaktives lønnsvekst, har ført til at pensjonistene har fått

sin kjøpekraft svekket i forhold til de yrkesaktive. De siste års negative kjøpekraftsutvikling har vært og er bekymringsfull.

FSF opplever at det er for stor avstand mellom de pålagte oppgavene kommunene skal gjøre og de statlige overføringene som skal finansiere dem. Videre ser det ut til at koronapandemien har forsterket utfordringene i eldreomsorgen. I tillegg har vi snart lagt bak oss tre år med galopperende priser på alt som har med å leve et liv å gjøre. Det ser ut til at prisstigningen vil fortsette. Vi må evne å gå i takt og det kan være vanskelig. Hvis vi fortsatt skal leve i et av verdens beste velferdssamfunn er vi helt avhengig av at både kommune, storting og regjering går i takt. Med økende prisstigning på strøm, matvarer, drivstoff etc. må Regjeringen iverksette støtte til eldre som sliter og ikke får endene til å møtes for eksempel bostøtte.

Regjeringen må derfor legge til rette for at de eldre, uansett hvilken kommune de bor i, kan leve et godt liv og i trygghet, både hjemme og på institusjon. En stram kommuneøkonomi reduserer omfanget og kvaliteten på tjenestene.

Som følge av flere eldre vil vi også få en kraftig økning i antallet personer med demens. Det er beregnet at vi får omtrent tre ganger så mange eldre med demens i 2050 som vi har nå. Tidlig hjelp og avlastning er til stor hjelp for de pårørende. Det er vesentlig at det fortsatt settes søkelys på å tilrettelegge for institusjoner med kompetent personale i kommunene.

FSF fremsetter følgende krav:

- **FSF krever at eldreomsorgen ikke blir salderingspost i statsbudsjettene. Kvaliteten på tjenestene må ikke avhenge av kommuneøkonomi og kommunale prioriteringer. Det må avsettes vesentlige økte bevilgninger til bygging av institusjonsboliger og en kompetanseheving av helsepersonalet slik at det kan tas et løft i hjemmetjenestene i den enkelte kommune. FSF ber derfor Regjeringen om å styrke kommuneøkonomien.**
- **FSF krever at det bevilges penger til bygging av egne sykehjem/avdelinger for personer med demens.**

3. Helse og omsorg

FSFs overordnede mål innen helse og omsorg er at eldre skal sikres en god og verdig alderdom. I tidligere statsbudsjett har FSF stilt som krav at oral helse/tannhelse skal være en del av det offentlige helsetilbudet på lik linje med helseordninger ellers. Kroniske sykdommer, legemiddelbruk og andre helsemessige svekkelser påvirker munnhelsen i økende grad med tiltagende alder. Sunt kosthold og god tannhelse henger sammen og er viktig for mental og fysisk helse. Dette må inkluderes i det offentlige helsetilbudet slik at tannstatus/oral helse ikke forringes utover naturlig aldersmessig endring. Dette kravet er fortsatt ikke innfridd og FSF viderefører dette kravet for 2026. Videre viser det seg at daglig tannrenhold i institusjon og hjemmesykepleie fortsatt er en utfordring og et uløst problem. Midler til å heve kompetansenivået angående munnhelse og forebyggende munnhelse rutiner på sykehjemmene og i hjemmesykepleien må på plass.

FSF ser det som positivt at det legges opp til at eldre kan bo hjemme så lenge det er mulig. Det er imidlertid forventet en økning i antall eldre i de kommende årene. Antall personer som mottar kommunale helse- og omsorgstjenester vil trolig også øke. FSF mottar fortsatt tilbakemeldinger

fra medlemmer og gjennom media at uverdige institusjonsopphold har blitt avdekket og at sykehjemsplasser har blitt lagt ned. Det bør ikke være ventelister i kommunene for sykehjemsplasser. I tillegg er kvaliteten på omsorg i sykehjemmene ofte ikke av den kvalitet som er ønsket. Her bør det utarbeides en etisk forsvarlig minstestandard. Behovet for hjemmebasert omsorg og bistand vil trolig også øke. Tilgangen på kommunale omsorgsboliger er alt lavere enn behovet. I tillegg viser det seg at hjemmesykepleien i flere kommuner har for dårlig kapasitet. Mange arbeidstakere innenfor helsesektoren har heller ikke den nødvendige kompetansen det er stilt krav om. FSF liker ikke denne utviklingen.

Utdanning av helsepersonell. FSF er bekymret på grunn av mangelen på helsepersonell både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene. Over tid har utdanning av helsearbeidere vært underdimensjonert i forhold til behovet. Dette har gitt oss et akkumulert underskudd som har ført til en krisepreget tilstand, som det trolig vil ta år å rette opp. Ansvar for dette tilligger både stat og fylkeskommuner. FSF mener at volumet i utdanningen må økes, både av sykepleiere og helsefagarbeidere. Helsebudsjettene må styrkes og gi rom for andre yrkesgrupper som kan avlaste helsepersonell slik at de i større grad kan drive pasientbehandling. Sykepleiere må primært brukes til de arbeidsoppgavene de autoriseres for. Ingen er tjent med at det blir kamp om helsepersonellet. Da taper sykehjemmene i de minste kommunene.

Kommunikasjon. God kommunikasjon mellom eldre og helsepersonell er viktig for å hindre misforståelser. Denne kommunikasjonen må foregå på brukerens morsmål, slik at brukeren blir forstått og forstår. Ved behov må nødvendig språk opplæring gis.

Som nevnt under pkt'et økonomi, vil vi få en kraftig økning i antallet personer med demens frem mot 2050. I tillegg til tidlig hjelp og avlastning og tilrettelegging av flere institusjoner med kompetent personale, må det settes søkelys på at det kommer på plass demenskoordinatorer i alle kommuner for å møte det økende antall eldre med demens. De pårørende må få et tilbud for å kunne planlegge, koordinere behandlingsopplegg og avlastning. I tillegg må det være tilstrekkelig kapasitet på dagsentra for personer med demens. Dette er en avlastning først og fremst for pårørende som ofte må ta en uforholdsmessig stor del av ansvaret for familiemedlemmer med demens og som bor hjemme.

Brystkreft er den kreftformen som rammer flest kvinner. Siden 2008 er det ifølge kreftregisteret registrert en jevn økning av brystkreft hos eldre kvinner. Dagens ordning for diagnostisering og behandling av brystkreft er etter FSF sin mening aldersdiskriminerende. FSF mener at mammografitilbudet også må gjelde etter fylte 70 år. Videre ser vi et behov for å avdekke prostatakreft hos menn på et tidlig stadium.

FSF fremsetter følgende krav:

- **FSF krever at det etableres et eget egenandelssystem for oral helse/tannhelse for eldre over 67 år.**
- **FSF krever at det utdannes flere sykepleiere og helsefagarbeidere.**
- **FSF krever at det etableres/kommer på plass demenskoordinator i alle kommuner.**
- **FSF krever at mammografiprogrammet skal utvides til også å gjelde kvinner over 70 år. Vi krever videre at det opprettes et screeningsprogram for å avdekke prostatakreft hos menn.**

4. Arbeidslinjen/Diskriminering

Samfunnet har gjennom de siste 50 årene gjennomgått en rivende utvikling på alle områder. Stor satsing innen høyere utdanning, teknologiske gjennombrudd, større automatisering og en høy grad av innføring av datateknologi, har endret hverdagen til det bedre for de fleste. Vi ser imidlertid en tendens til at arbeidstakere om å stå lengre i jobb, har stoppet noe opp. Det må derfor fortsatt stimuleres til at arbeidstakere står i arbeid lengre enn laveste pensjonsalder, både for å utnytte denne verdifulle kompetansen og for å øke egen pensjon.

For å motivere til at arbeidstakere skal stå lengre i arbeid må det være lik rett til sykepenger for alle yrkesaktive over 67 år. Dette er ennå ikke på plass. En redusert arbeidsgiveravgift for arbeidstakere over 60 år vil også stimulere arbeidsgiverne til å holde på eldre arbeidstakere.

FSF fremsetter følgende krav:

- **FSF krever lik rett til sykepenger for alle yrkesaktive over 67 år**
- **FSF krever redusert arbeidsgiveravgift for arbeidstakere over 60 år.**

5. Demokratisk underskudd

I Norge har vi passert 1.000.000 pensjonister. Dette er som gruppe en meget stor del av befolkningen. Dessverre har eldre lav representasjon i styrende organer fordi de ofte taper i nominasjonsprosessene mot yngre kandidater. Dette er uheldig, og derfor er det viktig at regjeringen styrker de arenaene hvor de eldre skal ha innflytelse. Det må også fremheves at modellen med pensjonistorganisasjonenes deltakelse i drøftinger er en styrke for demokratiet.

FSF vil hevde at pensjonistenes rett til å bli hørt ikke skal ligge noe tilbake for de yrkesaktives behov for å ivareta sine interesser. Pensjon er i detalj et lovfestet anliggende og styres av staten gjennom lovgivning. Slik bør det være for å ivareta nødvendig sikkerhet og forutsigbarhet. Dette innebærer imidlertid ikke at de eldres interesser er uttømt. Tvert imot skal de eldre ha en hørbar stemme i de demokratiske prosessene.

Opplæring av eldrerådsmedlemmer har fortsatt vist seg å være et tilbakevendende problem. Hver gang vi har en ny valgperiode kommer det mange nye medlemmer i eldrerådene. De får sjelden eller aldri skikkelig opplæring som forberedelse for vervene. Ofte står erfaringsoverføring fra tidligere medlemmer av eldrerådet igjen som den eneste opplæringen. Dette er ikke akseptabelt. Det er det enkelte fylke/kommune sitt ansvar å gjennomføre denne opplæringen. FSF ber Regjeringen om å følge opp dette forholdet.

FSF fremsetter følgende krav:

- **FSF krever at Regjeringen fortsatt setter søkelys på opplæring av eldreråd i fylkene og kommunene.**

6. Digitalt utenforskap

Digitaliseringen av samfunnet går raskt og forenkler på mange områder hverdagen for de fleste av oss. Den gir gode og moderne tjenester og gjør at vi slipper å fylle ut skjemaer eller vente i kø på offentlige kontorer. Mange er også flinke til å ta i bruk digitale tjenester. Både nettbank, netthandel, sosiale medier og offentlige tjenester på nett er mye brukt.

Forsvarets seniorforbund ser imidlertid at det fortsatt er en lang vei å gå og spesielt for de eldre. Mange har vært digitale, men på grunn av flere forhold kan de ikke ta i bruk eller lenger bruke disse tekniske hjelpemidlene. Ca. 600.000 innbyggere er i dag ikke digitale, og de aller fleste av disse er de eldre. Dette skaper et digitalt utenforskap, noe som hindrer sosial deltakelse og det kan skape ensomhet. Digitalt utenforskap skal ikke hindre de eldre til å ta del i og følge med i samfunnsutviklingen.

Regjeringen må fortsatt ha fokus på dette området, og spesielt når det er en ønsket utvikling at de eldre skal gis mulighet til å bo hjemme så lenge det er mulig. Regjeringen må derfor legge forholdene til rette slik at kommunene kan gi nødvendig hjelp og støtte til de som har behov for det. Det må etableres lavterskel og lett tilgjengelig opplæring for alle som ønsker det. Det er imidlertid mange som trolig aldri vil greie å betjene de digitale plattformene, uansett hvor mange kurs de får. I tillegg er det flere som vil miste evnen til å bruke digitale hjelpemidler. Det vil med andre ord alltid finnes en stor gruppe som trenger hjelp med dette. Digital hjemmehjelp bør innføres i alle kommuner slik at flere kan bo lenger i egen bolig/leilighet.

FSF fremsetter følgende krav:

FSF krever at det settes søkelys på digitalt utenforskap både i form av økonomisk støtte til kommunene og til opplæring. Digital hjemmehjelp bør innføres i alle kommuner.

Med vennlig hilsen
Forsvarets seniorforbund

Jan Erik Thoresen (sign.)
Leder

Vedlegg:

FSF krav til statsbudsjettet 2026 i prioritert rekkefølge